

Република Северна Македонија

Министерство за образование и наука

бр. _____

од _____

Согласно Националната стратегија за спречување на корупцијата и судирот на интереси 2021-2025 а во врска со задолжението од Владата на Република Северна Македонија бр. 40-2929/1 од 02.03.2021 година, за изготвување на годишен План за спречување на корупцијата, Министерството за образование и наука го изготви следниот

АКЦИСКИ ПЛАН ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА 2021-2022

Секторот образование е многу широк и ги опфаќа Министерството за образование и наука и самостојните органи во негов состав, единиците на локалната самоуправа (заради децентрализираните надлежности во овој сектор), јавните основни и средни училишта, како и државните универзитети. Корупцијата во образованието малку е третирана во релевантните извештаи за корупција, меѓутоа образовниот сектор не ретко се посочува од страна на граѓаните во разни анкети за нивната перцепција или искуството во однос на коруптивните дејства.

Приоритетни проблеми во Министерството за образование и наука се:

- 1) Изразени влијанија и дискрециони овластувања при вработувањето во образованието;
- 2) Недоволно изградени капацитети на државниот просветен инспекторат;
- 3) Ниска свест за адресирање на прашањето на корупцијата во рамките на образовните институции;
- 4) Непостоење на прецизна законска регулатива за користење на наставно нагледни и дидактички средства/помагала;
- 5) Недостиг од процедури за набавки кои во воспитно-образовните институции се реализираат надвор од Законот за јавни набавки;
- 6) Недостиг на подзаконски акти за начинот на регулирање за давање под закуп на недвижен имот на образовните институции;
- 7) Подигнување на квалитетот на високото образование во сферата на акредитирање на високообразовни институции, научни установи и акредитација на студиски програми;
- 8) Недоволно содржини во образовниот процес во средното образование за принципите на добро владеење и интегритет.

Образложение за проблемите

Изразени влијанија и дискрециони овластувања при вработувањето во образованието се среќаваат во сите нивоа на образование. При вработувањата на наставници во основното и средното образование, постојат пропишани критериуми и дадена е законска можност за интервју на кандидатите, при што е можно користење на дискреционото право на директорите за избор на кандидати врз основа на интервјуто, во случај на исполнување на формалните критериуми од страна на повеќе кандидати. Дополнителен проблем е и разрешувањето на директори на основни и средни училишта пред истекување на мандатот за кој се избрани, без соодветно образложение, а под политички притисок. При реализирање на постапките за вработување често се користи механизмот за времено вработување на кандидатите, што ѝ претходи на постапката за редовно вработување. Тоа претставува начин за влез на „селектирани“ кандидати во институцијата, кои најчесто се фаворизирани при постапката за редовно вработување.

За вработување на наставен кадар и за избор во наставно-научни звања во високообразовните и научните институции постојат пропишани постапки и критериуми во Законот за високо образование. Вреднувањето на кандидатите и предлог-изборот го врши трочлена рецензентска комисија во која двајца членови треба да бидат од потесната научна област, а конечната одлука за избор ја носи Наставно-научниот совет на институцијата или Сенатот на Универзитетот во случај на избор во звањето редовен професор. Тоа создава можност за поширока примена на лични ставови и фаворизирање на определени кандидати од страна на Комисијата. Советот/Сенатот не мора да го потврди предлогот на рецензентската комисија, меѓутоа тоа е редок случај во пракса.

Со цел да се создаде клима за вработување во образованието исклучиво врз основа на компетенции, при вработувањата во основното и средното образование потребно е **да се воспостават јасни критериуми и постапки при спроведување на интервјуа за вработување на наставници. Исто така, потребно е решенијата за разрешување на директори на ОУ и СОУ пред истекот на нивниот мандат да содржат детални образложенија и истите да подлежат на инспекциски надзор. Во сферата на високото образование, треба да се воспостави механизам на редовен надзор од страна на ДПИ над постапките за избор во наставно-научни звања.**

Недоволно изградените капацитети на Државниот просветен инспекторат (ДПИ) се проблем кој значително ги ограничува можностите за негово дејствување. Во сферата на инспекцискиот надзор, една од главните слабости е непостоењето на сеопфатна методологија за постапување на ДПИ при вршење надзор. На ова се надоврзува и континуируваниот недостиг од инспектори, особено за потребата на вршење вонредни инспекциски надзори. Сето ова претставува изразен ризик од притисоци, односно влијанија (партиски, пријателски или од трети лица) за наодите од извршените надзори. Со цел да се надминат наведените проблеми, потребно е **да се зајакнат материјално-техничките услови, како и човечките ресурси на Инспекторатот; да се зајакне отпорноста на вработените во ДПИ од влијанија преку едукација и обуки и да се зајакнат механизмите за контрола на работата на инспекторите.**

Во рамките на образовните институции, постои **ниска свест за адресирање на прашањето на корупцијата.** Обој проблем не е опфатен во Стратешкиот план на МОН и во другите 32 релевантни документи, а не се наметнува ниту од страна на раководните органи на универзитетите. Повремено се организираат конференции и дебати на оваа тема, меѓутоа официјални документи и активности нема. Со цел да се подобри состојбата во оваа сфера, потребни се **кампањи и систематизирани активности за јакнење на свеста за превенирање на корупцијата во основното и средно образование, како и зајакнување на механизмите преку кои студентите и професорите може да пријавуваат корупција.**

Не постои прецизна законска регулатива за користење на наставно-нагледни и дидактички средства/помагала во основното и средното образование. Во постојниот Закон за учебници за основно и средно образование не е јасно дефинирано како се определуваат наставно-нагледните и дидактички средства/помагала што се користат во наставата, ниту како се вршат набавките за нив. Ова генерира ризик од злоупотреба на службената должност, односно може да се наметне обврска на учениците за купување на образовни помагала од издавачи и автори со кои образовниот работник има поврзаност. **Оттаму, потребно е воспоставување на прецизни критериуми за набавката и користењето на образовните помагала во основните и средни училишта.**

Недостиг од процедури за набавки кои во воспитно-образовните институции се реализираат надвор од Законот за јавни набавки. Имено, во воспитно-образовните институции се реализираат голем број на набавки (екскурзии на ученици, обезбедување на училиштето, фотографирање на ученици и изработка на алманаси, набавка на ужина, осигурување на учениците итн.), чијашто реализација е надвор од одредбите на Законот за јавни набавки. Ваквиот тип на набавки обезбедува широки можности за корупција и злоупотреба на службената позиција, а трошоците се на товар на родителите. МОН има донесено Правилник за организирање на екскурзии, но недостигаат подзаконски акти и процедури за другите видови на набавки од овој тип. Во таа насока, **потребно е изготвување на подзаконски акти со кои ќе се регулира начинот на спроведување на наведените набавки во воспитно-образовните институции.**

Недостиг на подзаконски акти за начинот на регулирање за давање под закуп на недвижен имот на образовните институции. Издавањето недвижен имот на образовните институции под закуп се одвива во отсуство на соодветна регулатива. Во пракса, училиштата и факултетите го издаваат просторот за вршење на други дејности (угостителски, спортски и др.) без детално уредени процедури. **Оттаму, потребно е изготвување на подзаконски акти со кои ќе се регулира издавањето на недвижниот имот за образовните институции на сите нивоа.**

Акредитација на високообразовни институции, научни установи и студиски програми. Законот за високо образование¹⁷ предвидува воспоставување на Национален совет за високо образование и научно-истражувачка дејност и Агенција за квалитет во високото образование, кои имаат надлежности во однос на акредитацијата на високообразовни институции, научни 17 Службен весник бр. 82/2018 33 установи и студиски програми. Одредбите од овој Закон сè уште не се спроведуваат, иако Законот е на сила од мај 2018 година. Во Законот, Агенцијата е дефинирана како „самостоен стручен орган“ со три органи (Одбор за акредитација, Одбор за евалуација и директор на Агенцијата). Одборите имаат обврска согласно Законот да испратат извештај за својата работа до МОН и до Националниот совет, додека директорот чие избирање и разрешување е во мандат на Собранието, нема обврска да известува за работата на Агенцијата. Ова создава нејасна линија на отчетност и отсуство на механизми на контрола и истовремено создава широк простор за најразлични влијанија. Покрај тоа, недоречености има во однос на транспарентноста при изборот на членови на Агенцијата од страна на Владата и критериумите врз основа на кои Интеруниверзитетската конференција ги избира членовите на Агенцијата и член од редот на студентите за Одборот за акредитација и за Одборот за евалуација. Во таа насока, потребно е **Националниот совет за високо образование и научно-истражувачка дејност и Агенцијата за квалитет во високото образование да бидат функционални; измени и дополнувања на Законот за високо образование во функција на прецизирање на одговорноста на Агенцијата за квалитет на образованието; обезбедување на висока транспарентност во однос на изборот на членови и на работата на Агенцијата; преземање на активности за зачленување на Агенцијата во Европската мрежа на агенции за обезбедување квалитет во високото образование (ЕНКА).**

Недоволни содржини во образовниот процес во средното образование за принципите на доброто владеење и интегритет. Принципите на добро владеење и интегритет, претставуваат основа за превенција на корупцијата, заради што е неопходно младите да бидат едуцирани и запознаени со истите во текот на своето образование. Во текот на 2019 година ДКСК во соработка со граѓанската организација ИДСЦС, Бирото за развој на образованието и Министерството за образование и наука започна спроведување на пилот-проект за

антикорупциска едукација за учениците од средното образование во 10 училишта. Очекувањата од спроведувањето на проектот се дека неговите ефекти ќе наложат да се продолжи и да се прошири едукативната програма во системот на средното образование со вклучување на антикорупциски содржини во редовните наставни програми. **Ова наметнува потреба од креирање и воспоставување едукативни антикорупциски содржини во системот на средното образование.**

Конкретните мерки и активности подетално се претставени во продолжение на Акцискиот План:

Проблем 1: Изразени влијанија и дискрециони овластувања при вработувањето во образованието					
2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон;					
5. Обезбедување на интегритет и транспарентност при вработувањето и кадровските политики во јавниот сектор, базирано на систем на вредности и критериуми за квалитет.					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
Мерка	Активнос	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиск и импликации
1. Воспоставување на јасни критериуми за бодирање и постапки при спроведување на интервју за вработување на наставници во основното и средно образование	1.1. Донесување на подзаконски акти по однос на спроведување на интервјуто и утврдување критериуми за бодирање при избор на кандидати за наставници	МОН БРО ЦСО	Прва половина на 2021	Донесени подзаконски акти	Нема
2. Воспоставување на законска обврска решенијата за разрешување на директори на ОУ и СОУ пред истекот на нивниот	2.1. Измена во Законот за просветна инспекција во насока на задолжителен надзор над решенијата за предвременно разрешување на директори на ОУ и СОУ	МОН	Втора половина на 2021	Донесени измени на Законот за просветна инспекција	нема

мандат да содржат детални образложенија и да подлежат на инспекциски надзор	2.2. Спроведување на надзор во однос на содржината на образложението на решенијата за превремено разрешување на директори на ОУ и СОУ	ДПИ	Втора половина на 2021 - Континуирано	Број на спроведени надзори над решенија за разрешување на директори на ОУ и СОУ	Нема
				Број на преземени мерки по основна констатирани неправилности	нема
3. Воспоставување на механизам на редовен надзор од страна на ДПИ над постапките за избор во наставно-научни звања	3.1. Донесување на годишен план/програма на ДПИ за надзор над постапките за избор во наставно- научни звања	ДПИ МОН	Прва половина на 2021 – континуирано	Број на извршени инспекциски надзори	Нема
				Број на констатирани неправилности	

Проблем 2: Недоволно изградени капацитети на Државниот просветен инспекторат					
2. Совесно управување со политичкото влијание во јавниот сектор и спречување на политичко влијание во работата на независните тела и во постапките регулирани со закон;					
6. Јакнење на надзорните и контролните механизми					
11. Подигнување на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Подигнување на материјално-техничките услови и човечките ресурси на ДПИ	1.1. Изготвување на анализа за проценка на капацитетите на ДПИ	ДПИ Инспекциски совет	Втора половина на 2021	Изготвена анализа со идентификувани потреби за развој на ДПИ	Има

	1.2. Зголемување на буџетот на ДПИ	МФ	Втора половина на 2021	Зголемен буџет	Има
	1.3. Зголемување на бројот на инспектори	МФ ДПИ	Прва половина на 2022	Зголемен број на инспектори	Има
	1.4. Вонреден инспекциски надзор да се врши од најмалку два инспектори	ДПИ	Втора половина на 2021	Зголемен број на инспектори	Нема
2. Едукација и обуки за зајакнување на отпорноста на вработените во ДПИ од влијанија	2.1. Спроведување едукација и обуки за интегритет и етика, како и за подигнување на свеста на вработените на ДПИ за начинот за пријавување на обидите за влијание до надлежен орган – ДКСК и/или ИС	ДКСК ИС ДПИ	Втора половина на 2021 - континуирано	Број на спроведени обуки	Има
				Број на обучени лица вработени во ДПИ	
3. Зајакнување на механизмите за контрола на работата на инспекторите во ДПИ	3.1. Изготвување анализа за воспоставување на механизам за контрола на работата на инспекторите	ДПИ ДКСК	Втора половина на 2021	Изготвена анализа	Има
	3.2. Воспоставен механизам за контрола на работата на инспекторите	МОН ДПИ	Прва половина на 2022	Воспоставен механизам за контрола	Нема

Проблем 3. Ниска свест за адресирање на прашањето на корупцијата во рамките на образовните институции					
11. Подигање на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација					
Мерка	Активно ст	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиск и импликации
1. Јакнење на свеста на директорите и на наставниците за	1.1. Изготвување на Програма за обуки за директори и наставници за етика и интегритет	БРО ДИЦ ЦСОО	Прва половина на 2022	Изготвена програма	Има

превенирање од корупција во основното и средно образование	1.2. Изготвување на Водич/ Брошура за превенирање од корупција	БРО ДИЦ ДКСК ЦСОО	Прва половина на 2022	Изготвена брошура	Има
	1.3. Организирање и спроведување на едукативни работилници со директорите и наставниците	БРО ДИЦ ДКСК ЦСОО	Втора половина на 2022 - континуирано	Број на спроведени обуки	Има
2. Подигнување на свеста за користењето на механизмите за пријавување на корупција на универзитетите	2.1. Спроведување на активности за пријавување на корупција на универзитетите со инклузија и на студентите	Сенати на универзитети ДКСК	Прва половина на 2021	Број на спроведени активности за подигнување на свеста за пријавување на	Има
				корупција на универзитетите	
3. Воспоставување на механизам за следење на заложите утврдени во Нацрт – политиката за спречување на корупција на универзитетот	3.1. Тековно следење на примената на Нацрт – политика за спречување на корупција на универзитетот и јавно објавување на годишни извештаи	Сенати на универзитети	Прва половина на 2021	Изготвени и јавно објавени Годишни извештаи за реализирани заложи утврдени во Нацрт – политиката за спречување на корупција на универзитетот	Има

Проблем 4. Непостоење на прецизна законска регулатива за користење на наставно нагледни и дидактички средства/помагала

3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин;

Мерка	Активно СТ	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиск и импликации
1. Воспоставување на прецизни критериуми за набавка и користење на образовните помагала во основни и средни училишта	1.1. Изготвување на анализа на практиката и дефинирање на критериуми за набавка и користење на образовните помагала	МОН БРО	Прва половина на 2021	Изготвена анализа	Има
	1.2. Донесување на измена на Законот за учебници	МОН	Втора половина на 2021	Донесени измени на Законот	Нема
	1.3. Донесување на соодветни подзаконски акти	МОН БРО ЦСО	Втора половина на 2021	Донесени подзаконски акти	

Проблем 5. Недостиг од процедури за набавки кои во воспитно образовните институции се реализираат надвор од законот за јавни набавки (екскурзии наученици, обезбедување научилиштето, фотографирање наученици и изработка на алманаси, набавка на ужина итн.)

3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиск и импликации
-------	-----------	-------------------------	-----------------------	-----------------------------	------------------------------

1. Изготвување на подзаконски акти со кои ќе се регулира начинот на спроведување на набавките во воспитно образовните институции кои не подлежат на закон за јавни набавки	1.1. Донесување подзаконски акти/правилници	МОН	Прва половина на 2022	Донесени подзаконски акти	Нема
--	---	-----	-----------------------	---------------------------	------

Проблем 6. Недостиг на подзаконски акти за начинот на регулирање за давање под закуп на недвижен имот на образовните институции					
3. Јакнење на интегритетот и отчетноста во јавниот сектор;					
4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин					
Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски и импликации

1. Изготвување на подзаконски акти, упатства и насоки со кои ќе се регулира издавањето на недвижниот имот на воспитно и високо образовните институции	1.1. Донесување подзаконски акти, упатства и насоки	МОН ЕЛС	Прва половина на 2022	Изготвени подзаконски акти	Нема
---	---	------------	-----------------------	----------------------------	------

Проблем 7: Подигнување на квалитетот на високото образование во сферата на акредитирање на високообразовни институции, научни установи и студиски програми

4. Спроведување на надлежностите во јавниот сектор на законит, транспарентен, етички, економичен, одговорен и ефективен начин

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување / влијание	Финансиски импликации
1. Националниот Совет за високо образование и научно-истражувачка дејност и Агенцијата за квалитет во високото образование да бидат функционални	1.1. Именување на членови на Националниот Совет и на Агенцијата за квалитет во високото образование	Влада МОН	Прва половина на 2020	Воспоставени органи – Совет и Агенција	Има
2. Регулирање на отчетноста на Агенцијата за квалитет на образованието	2.1. Изготвување на измени на Законот за високо образование за прецизно регулирање на отчетноста на Агенцијата за квалитет во високото образование	МОН АКВО	Втора половина на 2021	Изменет Закон за високо образование	Нема

3. Обезбедување на транспарентност при изборот на членови на Агенцијата за квалитет на образованието	3.1. Објавување на образложени одлуки за избор на членовите на Агенцијата за квалитет на образованието	Влада МОН	Прва половина на 2021- Континуирано	Објавени образложени одлуки за избор на членовите на Агенцијата	Нема
4. Обезбедување на транспарентност во работата на Агенцијата за квалитет на образованието во делот на акредитирањето на високообразовани институции, научни установи и студиски програми	4.1. Објавување на детално образложени одлуки на Агенцијата за акредитациите, ре акредитациите и другите стручни активности	Агенција за квалитет во високото образование	Прва половина на 2021 - континуирано	Број на објавени детално образложени одлуки на Агенцијата за акредитации, ре акредитации и стручни активности	Нема
5. Зачленување на Агенцијата за квалитет на образованието во ЕНКА (Европската мрежа на Агенции за обезбедување квалитет во високото образование)	5.1. Изготвување на План за зачленување на Агенцијата за квалитет на образованието во ЕНКА да се провери за планот	Агенција за квалитет во високото образование	Прва половина на 2022	Донесен План за зачленување на Агенцијата во ЕНКА	Нема

Проблем 8. Недоволни содржини во образовниот процес во средното образование за принципите на доброто владеење и интегритет

11. Подигнување на јавната свест и спроведување на антикорупциска едукација

Мерка	Активност	Надлежна институција	Рок за реализација	Индикатор на исполнување	Финансиски импликации
1. Воведување на содржини за антикорупциска едукација за учениците од средно образование како дел од редовните наставните програми	1.1. Спроведување на Проект - Антикорупциска едукација во средните пилот училишта	БРО МОН ДКСК	Прва половина 2021	Изготвена Анализа со препораки врз основа на спроведено пилотирање (Policy Paper)	Има
	1.2 Донесување на соодветни акти за воведување на антикорупциска едукација во редовните наставни програми	БРО	Втора половина на 2021	Донесени акти за воведување на антикорупциска едукација во сите средни училишта	Нема
		БРО МОН	Прва половина на 2021 - континуирано	Антикорупциска едукација за учениците од средно образование во сите училишта се спроведува	Нема

Бр. 18-8952/1
14. 6. 2021 година
Скопје

Министер
Мила Царовска с.р.